ספר המאמרים

— תר"פ —

בס"ד

ראשית גוים עמלק ואחריתו עדי אבד*, דעמלק הוא ראשית לכל הגוים דז' אומות, פי' שהוא שרש להם ומובדל מהם, וכמו שבקדושה כתיב אני ראשון ואני אחרון*, דאני ראשון הוא בחי' סוכ"ע ואני אחרון בחי' ממכ"ע דסוכ"ע הוא מובדל מבחי' ממכ"ע, ומ"מ הלא סוכ"ע בחי' שרש ומקור לבחי' ממכ"ע, וכן הוא להבדיל בקליפה דעמלק הוא ראשית הגוים שהוא שרש ומקור להם, והוא מובדל מהם, שהוא קליפה קשה ביותר ובזה הוא שרש ומקור לכל הקליפות. והנה מזה שאמר ואחריתו עדי אבד משמע דקליפת עמלק אין לו בירור לעשות ממנו איזה כלי בבחי' התיקון, כ"א שרק איבודו זהו תיקונו, היינו האבדון והכריתה לגמרי שע"ז אמר ואחריתו עדי אבד, שהאחרית והתיקון שלו הוא עדי אבד רק כשיאבד ויכרת, אמנם הלא מצינו דמבני בניו של המן למדו תורה ברבים*, דלימוד התו' הו"ע הבירורים, ותורה ברבים הוא ע"ד חכמות בחוץ תרונה*, שגם במדרי' חוץ שעלול להיות ח"ו בבחי' פרודא הנה גם שם תרונה יהי' העילוי והרינה מעליי' הבירורים, שמתבררים ע"י לימוד התורה, והמן הוא מגזע עמלק*, הלא מזה משמע שגם בקליפת עמלק יכול להיות בירור ועלי', ואיך הוא שניהם דאחריתו עדי אבד, ומ"מ יכול להיות ענין הבירור והעלי'. אך הענין הוא דהנה כתיב קץ שם לחשך* שיש קץ וזמן לחשך הקליפות כמה שינקו

ראשית . . אבד: בלק כד, כ.

אני . . אחרון: ישעי' מד, ו. וראה סידור עם דא"ח רפא, א. סה"מ תרס"ה ע' ריא. ועוד.

דמבני . . ברבים: גיטין נז, ב. וראה ל"ת להאריז"ל (ובס' הליקוטים) ס' שופטים דר"ש בר שילת הי' מבני בניו.

חכמות . . תרונה: משלי א, כ. וראה אוה"ת נ"ך (ח"א) עה"פ ע' תקמז.

המן . . עמלק: ראה מס' סופרים פי"ג ה"ו. נחל' יעקב שם. וש"נ.

קץ . . לחשך: איוב כח, ג.

ויקבלו מפסולת הקדושה, מבחי׳ אחורים דאחורים, וככלות הזמן ההוא אז יאבדו ויכרתו בכליון ואבדון גמור ולא ישאר מהם מאומה, וטעם הדבר להיות שהקליפות בעצם מהותם אין בהם שום ממשות והם רק מציאות ההעדר, והגם שיש בהם תוקף גדול וכמו שידע אינש בנפשי׳ גודל היסורים והלחץ שמגיע לו מיצרו הרע ונפשו הבהמי אשר תמיד לא ינוח ולא ישקוט ועל כל מדרך כף רגלו מביאו לידי נסיון, ומבלבל אותו בכמה מחשבות לא טובות, ומסיתו ומַדיחו מענין לענין בכמה תחבולות של שקר, ולפעמים מגביהו בהגבהה יתירה לאמר לו אשר הידורי מצוה אלו אינו לפי מהותו, וטוב וראוי לו יותר לעסוק בתורה או במצוה, אשר כוונתו בזה להרע למען שלא יעשה הטוב, ולפעמים משפילו ביותר לאמר הלא עבודות כאלו אינם לפי ערכך כלל, ולמה תלך בגדולות ונפלאות, ונעשה תובע את האמת (ער וערט אַ תובע שכל דבר יהי׳ נעשה באמת דוקא) וכוונתו בזה למנוע שלא יעשו את הראוי לעשות, שכל הדרכים האלו מראים על התוקף שיש בקליפה, ובפרט בהבלבול בדברי חלומות שאף שהם מהרהורי דיומא*, הרי הנה״ב מתעצם בכל תוקף ועוז לבלבל ולהטריד, וכמו״כ בשארי ענינים חומרים דאכו״ש והדומה מהמצטרך לקיום הגוף ושמירתו שבזה מוצא כל כחו להראות כי עפ״י התורה מחוייבים בזה, ומעורר המחשבות לאמר שבקיום מצות ה׳ אין שום נ״מ במה שיהי׳ הפועל, כי העיקר הוא קיום ומילוי דבר ה׳ אשר ציוה, שכ״ז מראה תוקף ועוז הקליפה, הנה ידוע להיות שיניקת הסט״א הוא מהמקיף, ולכן יש בהם תוקף גדול, אבל בעצם מהותם אין בהם שום ממשות, והם רק מציאות ההעדר, ואין להם שום קיום מצ״ע כלל. וביאור הענין הוא דהנה ידוע דבקדושה הם ע״ס עשר ולא תשע, ולא אחד עשר, ובסט״א י״א כתרין*, דבקדושה הם ע״ס, דבקדושה הרי האור מתאחד עם הכלי, ואינו בבחי׳ נבדל לכן הם במספר עשר ולהיות שהאור מתאחד עם הכלים הרי הכלים ג״כ בבחי׳ קיום עצמי, והגם דאור בעצמו גם כן אינו בבחי׳ קיום עצמי דדוקא מה שהוא מציאותו מעצמותו ואינו תלוי בשום דבר הוא בבחי׳ קיום עצמי, ואור הרי אינו מציאותו מעצמותו כ״א מהמאור, דלכן נק׳ אור אין א״ס* ולא אור אין לו תחלה, דהרי יש לו תחלה שהוא המאור, ואינו בבחי׳ קיום עצמי כ״א מהמאור שביכולתו להאיר וביכולתו שלא להאיר, וכמ״ש הרמב״ם* הוא שאמר הנביא והוי׳ אלקים אמת הוא לבדו אמת, ואין אחר אמת כאמתתו, דאמת הוא מה שקיים בבחי׳ קיום עצמי, והוא רק עצמותו ית׳ דמציאותו מעצמותו, וכל מה שנמשך ממנו ית׳ הרי קיומו

חלומות . . דיומא: ראה ברכות נה, סע״ב.

עשר ולא תשע . . י״א כתרין: ספר יצירה בתחילתו. וראה תו״א תולדות כ, ב. אוה״ת תולדות (כרך א׳) קנא, ב ואילך. סה״מ תרנ״ד ע׳ סה ואילך. סה״מ תרפ״ו ע׳ קפג ואילך. בהבא לקמן — ראה גם ד״ה וביום שמחתכם תרנ״ו.

אור אין א״ס: כ״ה בגוכי״ק.

וכמ״ש הרמב״ם: הל׳ יסוה״ת פ״א ה״ד.

ברצון העצמות, ואינו בבחי׳ קיום עצמי, וכמו״כ הוא באור שקיומו הוא רק מהמאור, ואינו בבחי׳ קיום עצמי, ואם האור אינו בבחי׳ קיום עצמי, איך אפשר שהכלים שהם רק מתאחדים עם האור יהיו בבחי׳ קיום עצמי, אלא הענין הוא דלהיות אור הוא בבחי׳ דביקות בהמאור, דזהו אחד מהענינים העיקרים שבאור שהוא דבוק בהמאור, ולכן ה״ה מעין המאור, וברצון המאור שהאור יהי׳ בבחי׳ קיום עצמי, הרי הוא כן, ולכן בהתאחדות האורות בהכלים, ובביטול הכלים אל האורות הרי הכלים ג״כ בבחי׳ קיום עצמי ע״י אמצעית האור, וזהו הוא קיים ושמו קיים וכסאו נכון׳, הוא בחי׳ עצמות אוא״ס דמציאותו מעצמותו ית׳ וקיים בבחי׳ קיום עצמי ולהיות שהמאור רוצה בהאור שהוא שמו ית׳ ולכן הרי גם שמו קיים בבחי׳ קיום עצמי (ובאוא״ס גופא הרי ב׳ מדרי׳ הוא ושמו, הוא עצם האור והתפשטות האור, דהוא מה שנעלם היינו בחי׳ העצם, ושמו בחי׳ הגילוי מה שהוא בהתפשטות, דגם האור המתפשט הוא ג״כ בבחי׳ קיום עצמי) וברצונו ית׳ שהאור יתאחד עם הכלים, וכלים דתיקון ה״ה בטלים אל האור ועי״ז נעשים הכלים ג״כ בבחי׳ קיום עצמי (ומ״מ אמר ע״ז וכסאו נכון, שאינו בבחי׳ ומדרי׳ קיים כמו מדריגות הוא ושמו, דשם הרי הקיום בעצם מהותם, משא״כ בהכלים שבעצם מהותם הרי הם עכ״פ בבחי׳ כלים, ואס ענין פון כלי איז אינו במהות מדרי׳ האור, ולכן אמר נכון, שאם הם נכונים מצד הביטול והכליון דזהו פי׳ כלי ל׳ כליון ותשוקה, דאם הם במדרי׳ זו הרי גם בהם יחוד האור ואז ה״ה מתאחדים ביחוד גמור עם האורות, והם ג״כ (בבחי׳ קיום עצמי), ובמ״א מבואר דכסאו נכון קאי על הנשמות, דנשמות הרי הם כלים ראוים להמשכת האור, ולזאת הרי הם ג״כ בבחי׳ קיום עצמי שאין בהם שום ביטול (הכוונה ביטול והעברה ח״ו) ושינוי, וכמו שנראה בחוש, וכמו שמרגיש כאו״א בנפשו וכפי שיודע עומק ענינו בריחוקו מהוי׳ בכלל, ובפרטיות ענינו בהעדר קיום המצות באיזה שיהי׳ ובפרט בהענינים פנימיים דעבודה שבלב בהתעוררות המדות דאהוי״ר וההשתדלות בההתבוננו׳ וכדומה בשארי הענינים דנפשו יבשה, וכל ענין אלקי קלעפט אים ניט, ומ״מ הרי לעת מן העתים יתעורר בתשוקה גדולה לאלקות לקיים הכל, וצמא לכל אור אלקי, אשר לפי האמת הנה מצד הנשמה הוא עומד תמיד בתשוקה זו, אלא שהעולם וענינו מטרידים אותו כל כך עד שהוא כמבולבל ר״ל כו׳, ונראה במוחש שלפעמים כאשר מרגיש איזה ענין אלקי בשעה שמעתיק א״ע מעניני העולם המיצרים ולוחצים אותו, הרי מתענג בגשמיות, כאילו יתענג על ענין מעניניו, שכ״ז הוא מצד הנשמה בעצם מהותה, דעצם מהות מדרי׳ נשמה הוא בבחי׳ קיום עצמי, ולכן אחרי כל ההעלמות וההסתרי׳ שמצד העולם וענינו בכלל, והגוף ונה״ב בפרט, הרי מתעורר בכל עת להתנער מעפרורית ועכרורית המעלימים ומסתירים. ומ״מ אמר ע״ז וכסאו נכון, שצריך עבודה, שהרי ח״ו אפשר

הוא . . נכון: נוסח תפלת שחרית.

להיות באופן אחר ג״כ, אבל הנשמה מצ״ע ה״ה בבחי׳ קיום עצמי. משא״כ קליפות וסט״א הרי כל חיותם הוא מהמקיף, ואין החיות שיונקים מתלבש, ומכ״ש שאינו מתאחד עמהם, ולכן הנה בהם י״א כתרין שהוא האור שהוא נבדל מהם, ואינם שום מציאות כלל ואין להם שום קיום עצמי כלל, רק שהמקיף מקיים אותם, וזהו יניקתם וחיותם עד עת קץ, שיגיע הקץ ויתבטלו לגמרי ולא ישאר מהם מאומה.

ב) **וביאור** כללות הענין דהנה יש קו המדה וקנה המדה*, קו המדה הוא המגביל ומודד להיות ע״ס אורות בכלים, והוא מדידת האור בכל כלי לפי ערכו ושיהי׳ המשכת והתפשטו׳ הספירות והגבלתן דעד פה תבוא, דאם לא יהי׳ ההגבלה והמדידה אז הלא לא אפשר להיות הע״ס. וכמו עד״מ באדם למטה כשיש התגלות כח הרצון אי אפשר להיות התגלות כח השכל, דבכללות נראה בטבעי בנ״א מי שהוא בעל רצון בטבעו, אינו בעל שכל, דמי שהוא בעל רצון ענינו לרצות, והוא עומד תמיד בתנועה כזו דרצונות, ועוד לא יספיק למלאות רצונו במה שהתאוה לו הנה מתהווה אצלו עוד רצון, וכן לעולם הוא הולך מרצון לרצון, ואינו משקיט א״ע במילוי רצונותיו כלל, כי אם זה ענינו לרצות, כי מילוי הרצון הוא העונג, וממילא כשמתמלא רצונו ה״ה מתענג, והתענוג הזה משקיט רוחו, אבל מי שהוא בעל רצון בטבעו אין כוונתו בהענג כלל, כי אם הרצון הוא העיקר, ולכן אנו רואין בהבעלי רצונות שהם מתחלפים תמיד בעניניהם, דבמקום שהרצון בא מהענג הרי הוא בסוג א׳ דוקא במה שהוא ענינו וטבעו, דבעלי מוחין הרי ענג נפשם הוא בחכמה והשגה, ובעלי לב הרגש נפשם הוא במדה טובה או בהנהגה טובה, ויש בזה דרגות חלוקות בחב״ד ומדות חו״ג כל אחד במה שהוא זה נוטה לחסד וזה להיפך כו׳ ובמילא הרי גם הרצונות הם רק בסוגים האלו, משא״כ בבעלי הרצון אין להם סוג מיוחד כלל, ולפעמים יוכלו לרצות שני ענינים מובדלים (ואפשר גם הפכי׳) בנושא אחד ממש, ומכ״ש שהם מתחלפים מענין לענין, ואין להם שום גדר ברצונם, וכמאמר אין לך דבר שעומד בפני הרצון*, שאין להם בזה שום מונע מלמלאות רצונם, הנה אף שיש בזה מעלה גדולה ותוקף גדול, שהרצון יכול לפעול על כל הכחות, אפילו על השכל, דלהשיג איזה השכלה הרי הוא ענין פנימי במאד, ובפרט להשיג הדבר לעומקו דורש הכנה גדולה, ומ״מ הרי הרצון בזה גובר על הכל, ויכול לפעול הרבה יותר מעצם כשרון החושים, וכנראה בטבעי בנ״א דאף מי שהוא בעל חושים נעלים ביותר ומי שאינו בעל חושים טובים כ״כ רק שיש לו תוקף הרצון בלימודו, הנה בלי ספק אשר בתוקף רצונו ישיג ויתעלה יותר מהבעל חושים, ולכן זהו עצת רז״ל לעולם ילמוד אדם במקום

קו . . המדה: ראה ג״כ ביאוה״ז (לאדהאמ״צ וגם להצ״צ) פ׳ פקודי.
אין . . הרצון: ראה זח״ב קסב, ב.

שלבו חפץ*, דהחפץ גורם ומועיל להההשגה, אמנם כל זה ברצון כמו שהוא מסודר בהשתל׳ וסדר הכחות, פי׳ במקום שהכחות והחושים מזוגים ומורכבים באופן כך שכל כח מסייע לזולתו, הנה הרצון מוכרחי כמו השכל, ואם ח״ו חסר איזה כח הרי הוא בעל מום, אבל בעלי הרצון הוא שאינם משתמשי׳ בשארי הכחות כלל, ורק למען הביא רצונותיו אל הפועל כו׳ באופן הזה הנה הוא מדה גרועה, והוא היפך השכל, דכללות ענין השכל הוא השקיטה והמנוחה, ומה שהוא מתקרב ומתעלה לגבי עילתו, שהוא הדביקות בנושא המושכל להשיג הענין בפנימיות יותר, שכללותו ותוכנו להעתיק א״ע מעצמו, אֶלץ אֶפרוקין זיך פון זיך צואטראָגין זיך צום פנימיות הענין של המושג, וכמו ענין ההשתוממות שבשכל, שאינו מרגיש הזמן ומה שסביביו, ער איז צוגיטראָגין צום מושכל, ורצון הוא היפך זה, ער הערט מער ניט ויא זיך, שבכל רצון ורצון ה״ה מרגיש א״ע, הרי שהרצון במהותו העצמי מונע את השכל, ולכן כשיש התגלות כח הרצון אי אפשר להיות התגלות כח השכל, וזהו מי שמתאוה איזה תאוה הרי יכול לעשות כמה שטותים עד אשר ישיג תאוותו, דידע אינש בנפשי׳ שכאשר כבר עבר, הרי יתפלא על עצמו, איך הגיע לו ככה שיאבד את שכלו בשביל השגת ענין זה, וכמו בכבוד והדומה בשארי הענינים, שבה בשעה שטרוד בהשגתם, הרי הוא מורדף מהתאוה והרצון, ואינו מרגיש מאומה, ונמשך אחרי זה, ומשעבד כל כחותיו ושכלו איך להביא את אשר יבקשהו, וירבה ענינים בזה מבלי דעת ובלי חשבון, ואחרי כן הלא ינוד לעצמו ויתפלא על עצמו איך לא יכל להעמיד ולמנוע א״ע, ובפרט בזכרו כל פרטי הענינים שחלפו לו בזה, כמה דברי שקר ותחבולה ורמאות והדומה, ואיך כי כל זה באו בחשבון והשערה מראש אשר כה ידבר עם זה וכה יגיד לזה, ואז יוצמח מזה תחבולתו שחפץ בו, שבעצם טבעו הרי אינו שייך לזה, שכ״ז הוא לפי שכשיש התגלות כח הרצון אי אפשר להיות התגלות השכל (ובמ״א מבו׳ דמרוב התאווה מאביד השכל ר״ל ובמילא עושה הרבה שטותים. וי״ל דזהו ענין אחר, והם בעלי הנאה בטבעם, וכמו שארז״ל* שבנא בעל הנאה, דבעלי הנאה הוא שמתענגים על כל פרט, ומחפשים להם דברי הנאה במה להתענג, גם אלו ענינים בקו אחד רק להתענג. והוא מדרי׳ פחותה יותר מבעלי רצון, שהם בנקל יותר לשוב, משא״כ בעלי ההנאה. ואפשר שיש לחלק ביניהם ע״ד אובדים ונדחים* דהאובדים הם בלי דעת, וכאשר יתעורר רוח ממרום כו׳ ישובו, משא״כ נדחים ר״ל הרי טמאו גם דעתם וכו׳, וגם החרש הי׳ לבם* כו׳, ואפשר שזהו ע״ד מזיד שהוא במדרי׳ פחותה יותר וצ״ע), הרי כשיש התגלות הרצון אי אפשר להיות התגלות השכל ובהכרח שיהי׳ הגבלה ומדידה בהרצון כמה

לעולם . . חפץ: ע״ז יט, א.
וכמו שארז״ל: סנהדרין כו, ב.
אובדים ונדחים: ראה גם לקו״ת ר״ה ס, א. עטרת ראש שער ר״ה פכ״ג. ובכ״מ.
החרש . . לבם: שבת קמז, ב. וראה סה״מ תרכ״ו ע׳ לו ואילך. ובכ״מ.

שיתגלה ובזה יתן מקום להתגלות והמשכת השכל. ובדוגמא כזו יובן למעלה באם שיהי׳ התגלות ספי׳ הכתר בלי גבול הרי לא יהי׳ אפשר להיות אצי׳ ספי׳ החכ׳, וצריך להיות הגבלה ומדידה בספי׳ הכתר שיכול להיות אצי׳ ספי׳ החכ׳, וכמו״כ ההגבלה והמדידה בספי׳ החכ׳ שיוכל להיות אצי׳ ספי׳ הבינה, וכמו כשיש נביעת כח החכ׳ ביותר בהשכלות חדשות הרי לא יבוא לידי השגה, ובהכרח שיהי׳ הגבלה בנקודת החכ׳ שיהי׳ אצי׳ ספי׳ הבינה להביא נקודת ההשכלה לידי השגה בבחי׳ בינה וכן במקום שיש התגלות המוחין אי אפשר להיות התגלות המדות וכמו שנראה במשכיל על דבר כאשר השיג איזה השגה טובה ומתמלא ענג אז גם אם בטבעו הוא מובדל (אשר הוא טבע החכמים) מ״מ ה״ה מרוצה לכל ומקרב אף לפשוטים ובעלי דעה קטנים ביותר, וכן להיפך אם מתאמץ להשיג איזה ענין, ואינו יכול לעמוד עליו מרוב עומקו, הנה אף מי שטבעו רך ביותר, ה״ה זעף ולבו בל עמו, ומדחה את כל, ואין לו שום קירוב הדעת למי שיהי׳, שב׳ התנועות האלו הן מפני שעומד בהתגלות המוחין ביותר, אם בתנועת הקירוב או בתנועת הריחוק, ובמילא המדות הם בטלים, ואין להם שום תפיסת מקום, דהן הקירוב והן הריחוק הרי אינם ממהות המדות בעצמם, וצריך להיות המדידה בהתגלות המוחין בכדי שיהי׳ מקום לאצי׳ המדות וכן כשהמדות בהתגלות אינו יכול לדבר. ובדוגמא כזו יובן בהספי׳ למעלה שבכדי שיהי׳ הגבלת הע״ס הרי בהכרח שיהי׳ מדידה בהאורו׳ והכלים כמה שיומשך ויתפשט כל ספי׳ וספירה שבמדידה זו ה״ה נותן מקום לאצילת הספי׳ השני׳ כו׳, וזהו קו המדה שמגביל ומודד האור בכל כלי, ובכל ספירה באופן המשכתה והתפשטותה דעד פה תבוא ליתן מקום לאצי׳ והתגלות הספי׳ השני׳ כו׳.

ג) **והנה** כח ההגבלה והצמצום הרי הוא נמשך מעצמות המאציל, דכמו שהגילוי הוא מהעצמות דוקא, כמו״כ הצמצום הוא ג״כ מהעצמות, וכמו באדם למטה עד״מ הנה כח המשכיל הרי ממנו נמשך הגילוי דשכל, להשכיל על עומק ענין, הרי משם דוקא הוא שנמשך הצמצום להגביל את השכל ההוא, דהרי כל שכל וסברא בהכרח שיהי׳ לו הגבלה כמה שכל יומשך ויתגלה בסברה ההיא, דאם לא יהי׳ הגבלה בהשכל הרי יומשך מגדר השכל, דמהות ענין השכל הרי הוא הגבלה דוקא, פי׳ תפיסא במוגבל, בגדר וקצוות דוקא באופן זה, ולא באופן אחר, שהגדרים והקצוות באים בהכרח שכליי, להיות שהשכל בעצם מהותו מוגבלי, ורק מה שההרגש הוא בלתי מוגבלי כידוע אבל עצם מהות השכל בהכרח שיהי׳ מוגבלי, וכאשר אינו כן יוצא מגדר השכל, ולכן הרי בכל שכל וסברא צ״ל ההגבלה כמה שכל יגיע בסברא זו, דההגבלה והצמצום הזה ה״ה נמשך ממקור גילוי השכל, ועוד למעלה יותר, דלכן אנו רואין שכבד יותר להגביל את השכל, מלגלות דבר שכל, פי׳ להגביל שכל, היינו דעד פה תבוא, הוא קשה יותר מלגלות שכל, דהגבלת השכל הוא מכחות הנפש מה שלמעלה מהארת הכחות שמגלים את השכל, שבדוגמא כזו יובן גם למעלה דכח הצמצום להעלים להגביל ולמדוד

האורות הרי הוא נמשך ממקור הגילוי ועוד למעלה יותר מבחי' העצמות, וזהו בראשי' ברא אלקים*, דאלקים שהוא בחי' הצמצום והגבלה הוא ראשית המח' בהעצמות בכדי שיהי' ענין הע"ס דלולי הצמצום לא הי' יכול להיות אצילות הע"ס באופן שנאצלו ע"י הצמצום (דמצד העצמות במדרי' יכולת העצמות הי' יכול להיות בכל אופן שיהי', אבל לפי הכוונה העליונה באופן כזה דוקא, הוא ע"י הצמצום כו') וא"כ דמאחר שעיקר הכוונה ושרשה שיהי' גילוי האור בעולמות ע"י התחלקות ע"ט דוקא ובכדי שיהיו ע"ס הוא ע"י הצמצום שמגבילן ומחלקן להיות עשר, ומודד את האורות בכל כלי לפי ערכו, הנה מובן דכוונת הצמצום קדום אל הגילוי דזהו בראשית ברא אלקים, דבראשית מחשבת המאציל ברא אלקים שהוא הצמצום, והנה בצמצום יש ג' מדרי' שהם ג' מדידות כלליות מדידה שברצון מדידה שבשכל ומדידה בפועל. וכמו עד"מ האדם כשעולה לפניו לבנות בית הנה יש מדידת הרצון איך וכמה יהיו סדרי החדרים גדלם וגבהם, ואף שהם עדיין בהעלם ברצון, דכללות רצון הוא מקיף ובמילא כל הענינים שם עומדים בהעלם, פי' שנרגש הרצון בזה, ולא הענינים, היינו עס הערט זיך דער ועל אין אֵ בית, ניט די פרטי ענייני הבית, מ"מ הרי זה מדידה עכ"פ אז עס איז גורם שיהי' בפועל ג"כ כמו שעלה ברצונו, ואח"כ כשבא הבנין בשכל הנה בא המדידה בקירוב יותר שיהי' באופן כך וכך במספר החדרים וסדרם, וכשבא אל הפועל יותר הוא המדידה בפועל, ואין הכוונה פועל ממש, כ"א ההכנה אל הפועל, וכמו הציור שהאומן עושה שעל פיו הוא בונה אח"כ וכדאי' במד"ר* והאומן אינו בונה מדעת עצמו, אלא פנקסאו' ודיפתראות יש לו לידע איך הוא לעשות חדריו, שבציור הזה הגם שהוא רק לפי חוקי הבנין שמשו"ז הוא בשוה בכל הבנינים, מ"מ הנה בזה כלול גם השכל והרצון כפי שחפץ הוא בבנין ביתו, שענין זה ישנו בעבודה בכאו"א בהבנין בית הוי' ומכון לשבתו שבלב כל אחד ואחד דתחלה היא המדידה כללית שברצון, ואס מצד העצם ויל יעדער איד זאיין אֵ כלי צוא אלקות דער הערין אֵ אור אלקי, און נמשך ווערין נאך דעם, ולהתנהג בו ועל ידו בכל ענייניו (וזהו שפי' הרמב"ם* בענין כופין אותו עד שיאמר רוצה אני, גם בענינים החמורים ביותר כמו בגט והדומה, ואין חוששין שמא הוא מצד ההכרח שמכריחין אותו בזה, ואז אינו כפי האמת, ודעתו בזה הוא להיות שעפ"י תורה הרי הוא מחוייב בזה, וכל מה שגזרה חכמתו ית' כל אחד מישראל חפץ בזה בפנימי' והעלם נפשו רק שיש ענינים המונעים גילוי זה, ולזה כופין אותו ע"ז. ולפי זה יש להטעים הפי' כופין אותו להסיר המונעים ומעכבים עד שבמילא יאמר מצד עצמו רוצה אני כפי שהוא הרצון מצד האמת, שברצון כאו"א להתנהג כפי שגזרה חכמתו ית') אמנם זה בהעלם גדול, ומ"מ הרי יש בזה מדידה,

---

בראשי' . . אלקים: בראשית א, א.
וכדאי' במד"ר: בראשית בתחלתו.
שפי' הרמב"ם: הל' גירושין ספ"ב.

שכאו״א הרי יש לו מדידה כלליית במה שהוא שאינו דומה תשוקת הבעל עסק להיושב אהל והדומה, ואח״כ הוא המדידה שכלית והוא מדידת התורה כפי שהוא גזרתו ית׳ שאינו דומה חיובי הבעלי עסק והולכי שוק לחיובי היושבי אהל, וכמו״כ בפרטי העניינים בזה גופא דזה שייך לעניני השגה יותר, וזה לעניני הפועל דצדקה וחסד והדומה, שבזה באה המדידה בפרטיות יותר, ואח״כ הוא מדידת הפועל, והוא בדוגמת ציור האומן שממנו בונה הנה אף שהציור נעשה לפי חוקי הבנין, מ״מ הנה בזה מורכב מדידת הרצון והשכל, דמדידה זו הוא המדידה דתפלה, שבעבודה דתפלה הרי נצטייר יותר המדידה מה שהוא לפי ערכו ומהות עניניו, ואף שכללות ענין התפלה הוא ההתקשרות והדביקות ולפעול בעצמו הביטול וההנחה, ולבוא בחשבון על כל עניניו במח׳ דיבור ומעשה שזהו בדוגמת החוקים הכללים שיש בבנין דאם המקום שחפץ לבנות עליו אינו מוכשר לבנין, וצריכים לנקותו ולהכשירו שבדוגמא כזו הנה גם בעבודת התפלה הרי הוא מכשיר א״ע ומטהר מחשבתו ומזכך מדותיו כו׳ כידוע הנה לבד זה בתפלה הוא המדידה פרטית במה שמגיע אליו בפרט כפי שיודע כאו״א בעצמו מדותיו ומחשבותיו איזה מהם ראוים לעקרם לגמרי, כי כל אחד יודע בעצמו מה שהוא, אשר לפעמים מוצאים בעצמם ענינים שאינם לפי ערך מהותו כלל, בענין הקנאה והשקר והדומה, או שמטרידות אותו מחשבות והרהורים כאלו שלא היו ראוים כלל אליו, וכמו״כ בהמדות שדורשים תיקון וזיכוך, הנה בעבודה דתפלה הוא המדידה באופן הנהגתו כל היום בלימודו והנהגתו, שהם ג׳ מדרי׳ בהצמצום להמשיך אור הנפש והאור האלקי שיתגלה ויאיר בנפשו ובחלקו בעולם בכל פרטי ענייניו ממש. ובדוגמא כזו יובן למעלה שבצמצום ומדידת האור הם ג׳ מדרי׳ גבורות דע״י המתלבשת במו״ס, בחי׳ ה״ג דאימא, וה״ג דבחי׳ מל׳, דתחלת הכל הוא מדידת הרצון והוא גבורות דע״י שמתלבשת במו״ס שמזה הוא אצי׳ החו״ב והיא מדידה כללית עדיין, מה שהוא בהעלם, ומ״מ הרי זה מדידה והגבלה להיות חו״ב, ומדידת ה״ג דאימא הוא ע״ד מדידת השכל שבאה בקירוב יותר ומזה הוא אצילת ספירות הז״א, דעיקר בנין האצי׳ הוא בחי׳ ז״א דאצי׳ דוקא, דג׳ ענינים כלליים יש בענין האצי׳, אצי׳ הוא בחי׳ פנימית דוקא ועיקר הפנימית הוא בז״א דאצי׳ דמוחין חו״ב הם בבחי׳ מקיף עדיין וכמו מקיפים דאימא כו׳ שהם בבחי׳ מקיף וז״א הוא בחי׳ פנימי׳, ולכן ז״א דוקא נקרא אדם*. אצי׳ הוא בחי׳ אור וגילוי*, דאצילת ע״ס דאצי׳ הוא בגין דישתמודעון בי*, הנה עיקרו בז״א דאצי׳, דבינה דאצי׳ נקרא מי דרק קיימא לשאלה ולא למינדע*, אבל ז״א נקרא אלה* שהוא בחי׳ גילוי, וכוונת

ז״א . . אדם: ראה תו״א בראשית ד, ד. לקו״ת ויקרא ג, ב. וראה ספר הערכים־חב״ד (ח״א) ערך אדם העליון. וש״נ.

אצי׳ . . וגילוי: ראה סה״מ תרע״ח ע׳ רצו ואילך. ובכ״מ.

בגין . . בי׳: זח״ב מב, ב.

דבינה . . מי . . למינדע: זח״ב קיז, א. וראה זח״א א, ב. זח״ב קכו, ב. ועוד.

ז״א . . אלה: ראה לקו״ת פקודי ד, ג. ובכ״מ.

התהוות האצי' הוא שיהי' ממוצע בין המאציל אל הנבראים* דענין זה הוא בז"א דאצי' דמוחין חו"ב הרי הם עוד למעלה מלהיות מקור לעולמות דאלפיים שנה קדמה תו' לעולם* משא"כ ז"א הוא מקור לעולמות דששת ימים עשה דכל יומא ויומא עביד עבידתי'* וידוע דסדר זמנים הוא בז"א דוקא, דזמן הוא בבחי' מל' וסדר זמנים שקודם לכן הוא בבחי' ז"א* דעיקר בנין האצי' הוא בחי' ז"א דאצי' שנבנה מה"ג דאימא שהם המודדים האור והגילוי בז"א, וה"ג דבחי' מל' הוא שיהי' התהוות ובנין עולמות בי"ע, וזהו קו המדה שהוא הצמצום להגביל האור ולמדוד האורות והכלים שיהיו במדידה והגבלה בכל כלי ובאופן המשכת והתפשטות כל ספירה וספירה כו'.

ד) **והנה** קנה המדה אי' בזח"ב דרל"ג ע"א לאו איהו בוצינא דקרדניתא כו' אלא מתמן נפקת האי קנה לתתא, דאתגליד מגו נהירו דאשתביק מבוצינא דקרדניתא כד אסתלקת לעילא. ופי' דקנה המדה אינו ענין בוצינא דקרדניתא גבורות דע"י המתלבשת במו"ס שהוא בחי' קו המדה, אלא שרק מתמן נפקת האי קנה לתתא, דאתגליד מגו נהירו דאשתביק מבוצינא דקרדניתא כד אסתלקת לעילא שהוא רק אור הרשימו דגבורות דע"י מה שנשאר בהסתלקות אור הקו שמודד הגילוי והאור, דלפי"ז הנה המדידה דקנה, הוא המדידה דהסתלקות והתעלמות האור בלבד, דמדידה דקו הוא מדידת האור והגילוי דע"ס, דהרי עיקר הכוונה העליונה הוא שיהי' גילוי אור באצי' ועל ידו ההמשכה והגילוי גם בבי"ע, שזה נשלם ע"י הצמצום שהוא המדידה דקו, דלולי מדידה זו לא הי' אצי' הע"ס כמו שעלו ברצונו ית' באופן שהם עתה. ועם היות שנת' שבפנימית המאציל ב"ה כוונת הצמצום קדום, דהעיקר הוא הגילוי והגילוי הוא ע"י האצי' וע"ס דאצילות שהם נמשכו ונגבלו ע"י קו המדה, אבל עיקר הפנימית הלא הוא הגילוי* ורק שבכדי שיהי' הגילוי באופן כזה הוא ע"י הע"ס והוקדם הצמצום דקו, דמדידה דקו הוא בהאור והגילוי משא"כ המדידה דקנה שהוא בהאור המסתלק, היינו באור הרשימו שנשאר מאור הקו כו'. שבד"כ הוא ההפרש בין מדידה דתיקון למדידה דתהו שמבואר במד"ר וס' הבהיר* דתהו ותיקון הנה דין אהניא לי' ודין לא אהניא לי' שהוא בחי' רצון והעדר הרצון, דבמדרי' שמאיר הרצון הנה גם שם בבחי' מדידה (דבלא מדידה הרי התגלות הרצון בלבד ונת' החסרון שבזה) ורק שהמדידה הוא בהאור והגילוי שיהי'

וכוונת . . הנבראים: ראה תו"א מג"א צג, א. לקו"ת ואתחנן יב, א. סה"מ תרע"ח ע' קיב ואילך. ובכ"מ.

דאלפים . . לעולם: ראה מדרש תהלים צ, ד. ב"ר פ"ח, ב. תנחומא וישב ד וש"נ. זח"ב מט, א.

דששת . . עבידתי': יתרו כ, יא. זח"ג צד, ב.

דזמן . . ז"א: ראה מאמרי אדה"ז — תקס"ה ע' שכ. ביאוה"ז (להצ"צ) תרומה ע' רנז. אוה"ת חיי שרה (כרך ב') תכד, ב. ועוד.

אבל עיקר . . הגילוי: בכ"ז ראה — בשעה שהקדימו תער"ב (ח"ב) ע' א'ב ואילך.

שמבואר במד"ר וס' הבהיר: ב"ר פ"ג, ז. הוספות לזח"א סכ"ט.

במדה ושיעור לפי ערך דוקא ושיתקבל. וכמו השפעת הטוב מאיש החסד בעצם מהותו שכמו שמטיב חסדו בההשפעה הרי מרבה חסדו שיהי׳ לפ״ע המקבל שזה מורה על גודל רצונו מה שהוא מרוצה בהסבר פנים דוקא, והעדר הרצון הוא המדידה בההעלם והצמצום, ולכן בתיקון דדין אהני׳ לי׳ הוא בבחי׳ רצון וכל המדידות הם בהמשכה והתפשטות גילוי האור באורות וכלים והגבלתן ומדתן הם באופן כזה שימשיכו גם האור הנעלם כו׳. ובתהו דלא אהני׳ לי׳ הוא בבחי׳ העדר הרצון שכל המדידות הם בהגבלה וצמצום שהוא בבחי׳ הסתלקות האור. ולזאת ספירות דתהו היו בבחי׳ רצוא והסתלקות למעלה, וספירות דתיקון הן בבחי׳ שוב המשכה והתפשטות דלא לתהו בראה אלא לשבת יצרה* להמשיך האור והגילוי עד למטה מטה. והנה הסט״א שהם מקבלים משבה״כ דתהו בריבוי השתל׳ מהפסולת דאחורי׳ דאחורים ה״ה בהעדר המציאות לגמרי ואין להם שום קיום, פי׳ שהם בבחי׳ העדר בעצם מהותם להיות שהם מהעדר הרצון והמדידה בזה הוא בבחי׳ סילוק, וע״כ יש להם קץ וזמן שיהיו בבחי׳ כליון ואבדון לגמרי משא״כ בסטרא דקדושה הגם שיש בזה ג״כ מדידות כמו מדידת הקו והצמצום מ״מ הרי הם מדידו׳ שהם בבחי׳ רצונו ית׳, והרצון הוא בחי׳ גילוי והמשכה, ובמה שהוא רצונו ית׳ אין בזה קץ וסוף וכמ״ש בת״ז* אוא״ס למעלה מעלה עד אין קץ ולמטה מטה עד אין תכלית, וכל מה שנמשך ברצונו ית׳ הרי יש לו קיום עצמי, וכמשנ״ת בענין הכלים שע״י דבקותם והתאחדות האור בהם הרי גם הם בבחי׳ קיום עצמי. וכמו״כ הוא בכל המצות שנתלבשו בענינים גשמיים קלף הגשמי וצמר הציצית וכהאי גוונא וכל מה שברצונו ית׳ כלים ראוים להארת האור העליון ה״ה קיימים בבחי׳ קיום עצמי (וי״ל שזהו״ע דקדושה לא זזה ממקומה*, ותשמישי קדושה בקדושתן הם עומדים* כו׳ ומקום התו׳ והעבודה של צדיק בקדושתו הוא גם לאחר עלותו מחיי הגופות לחיים האמיתיים והארת אור עבודתו נשאר במקומו, די״ל שהמקום שבו למד ועסק בתו׳ וכל כליו שהשתמש בהם לצרכי העבודה קדושתו עליהם מחלקי בירורו בעולם. וראיתי פעם כי כ״ק אאמו״ר הרה״ק הכ״מ נכנס לחדר אביו כ״ק אאזמו״ר זצוקללה״ה זי״ע והיו עוד סדרי החדר כמו שהיו בחייו (זה הי׳ בערך בשנת מ״ה או מ״ו) ונכנס לבוש בחגורה ועמד אצל השולחן למול כסא שבתו, ושפתיו נעות כמדבר, ובכה הרבה), משא״כ בסט״א שהן מבחי׳ העדר הרצון וע״כ הפרידן מאחדותו ית׳ ואין להם שום קיום רק שהמקיף מקיימם וזה חיותם, וכשסר צילם אז יכרתו ויבטלו לגמרי בכליון ואבדון גמור. וזהו

דלא . . יצרה: ישעי׳ מה, יח.

וכמ״ש בת״ז: ראה תי״ט (מ, ב). סתנ״ז. ז״ח יתרו (לד, סע״ג). וראה ס׳ המאמרים תרכ״ז בסופו. מאמר יום ההילולא (יו״ד שבט השי״ת) באתי לגני פי״ב ואילך.

דקדושה . . ממקומה: ראה ע״ח שער ד׳ פ״ג. של״ה פ״ג. של״ה פ״א. אגה״ק ביאור לסי׳ זך.

תשמישי . . עומדים: ראה מגילה כו, ב. רמב״ם הל׳ ס״ת פ״י ה״ד. טושו״ע או״ח סקנ״ד ס״ג. יו״ד סרפ״ב סי״ב. וראה שו״ע אדה״ז סמ״ב ס״ו. וראה לקו״ש חי״ב ע׳ 135. ושנ״נ.

קץ שם לחשך, דחשך הקליפות יש להם קץ וזמן שיתבטלו ויאבדו לגמרי מפני שהם מבחי׳ העדר הרצון, שזהו בכללות הסט״א, וביותר נראה זה בקליפת עמלק שכל ענינו ועיקרו עזות וחוצפא, שאין בו שום ענין פנימי כלל, דשאר הקליפות הרי מ״מ יש להם איזה ענין כמו חסד דקליפה או שאר מדה רעה, הרי הוא איזה דבר עכ״פ, רק שהוא דבר לא טוב, אבל קלי׳ עמלק שהוא העזות והחוצפא, הנה העז פנים אינו שום מציאות כלל, שהוא בעצמו יודע שאינו כלום, ובהעדר מציאותו הוא מהותו, שנראה במוחש בטבעי העזי פנים דכל מי שהוא פחות וגרוע יותר עד שאינו כלל שום מציאות אנושי וכבהמה ממש בכל ענייניו הנה עזותו וחצפותו ביותר לגבי רם המעלה ביותר (שבאמת ענין זה יכול למצוא בנפשו כל אחד בחלקי העבודה דבשעה שממלא תאוותו באיזה ענין דאכו״ש והדומה אז עולי׳ במוחו קרירות בענינים הנעלים יותר כו׳ פי׳ בענינים פנימיים, כמו בהידורי מצוה, או ענינים שהם עפ״י קבלה והדומה) וכמו״כ הוא בקלי׳ עמלק דכל ענינו הוא העזות, שכל מהותו העדר, וכמו גלי והים שנגבהים ע״י הרוח, שהמים בעצמם הרי טבעם לירד למטה, וע״י הרוח נגבהים ונצבו כמו נד, וככלות הרוח יפלו, וכמו״כ הקלי׳ בכלל ועמלק בפרט הרי כל ענינם הוא המקיף, וברוח יבאו וברוח ילכו, וזהו קץ שם לחשך דחשך הקליפות יש להם קץ וסוף וכשיגיע הזמן יכרתו ויאבדו בכליון לגמרי ולא ישאר מהם מאומה. והנה בזה יש הפרש בין בעתה לאחישנה*, דאם ביטול הקלי׳ הוא בעתה אז הוא בכריתה ואבדון לגמרי, ואם זכו ישראל אז אחישנה שיהי׳ בזמן הקדום ואז הוא בדרך בירור דוקא, והנה כאשר יתבטלו הקלי׳ הנה יוסף מזה תוס׳ אור בקדושה, אך אם הוא בדרך בירור אז הוא התוס׳ ביתרון, ביתר שאת כו׳. וזהו מ״ש אחשורוש להמן מהר קח את הלבוש* כו׳ מהו המהירות בזה, אך עצה טובה יעץ לו, דהרי סוף כל סוף יתבטל ויתאבד ואם יהי׳ זה בעתה אז הלא יכרת לגמרי ולא ישאר ממנו מאומה, ולזאת יעצו שיתברר בדרך בירור ויהי׳ לבוש תפארת למרדכי, והיינו שיהי׳ אחישנה, ולא יתבטל לגמרי, רק שיתברר ויהי׳ יתרון בקדושה. ובעבודה הנה קץ שם לחשך, דחשך ר״ת חמור שור כלב*, דחמור הוא מה שחמרא בתקופת תמוז קרירא לי׳*, דאף שמאיר שמש הוי׳, דשמש ומגן הוי׳ אלקים* דהש׳ אלקים מעלים ומסתיר על שם הוי׳ ואינו מאיר הגילוי, אבל כשמאיר גילוי הוי׳ וכמ״ש אני הוי׳ לא שניתי*, ומ״מ ההתבוננות אינו פועל כ״כ, וכהתאוננות הנביא ואתם בני יעקב לא כליתם* שאינו פועל כליון ותשוקת הנפש כו׳. ושור הוא שבועט

בעתה לאחישנה: ראה סנה׳ צח, א. זח״א קיז, ב. וראה בהבא לקמן שערי אורה סד״ה יביאו לבוש.

מהר . . הלבוש: אסתר ו, י.

דחשך . . כלב: מאו״א ח, ס״א. וראה זח״ב סה, א.

שחמרא . . לי׳: שבת נג, א.

דשמש . . אלקים: תהלים פד, יב. וראה שער היחוד והאמונה רפ״ד. ועוד.

אני . . שניתי . . כליתם: מלאכי ג, ו. וראה לקו״ת ר״ה סא, ד.

בנגיחותיו כטבע העזי פנים שאף שנוגעם במקצת לברר אותם בועטים. וכלב הוא עזות והחוצפא וכמ״ש והכלבים עזי נפש*, שזהו חשך דקליפה. הנה קץ שם לחשך זה ע״י חשך דקדושה דחמור דקדושה הוא דכתי׳ ויט שכמו לסבול* שהוא כשור לעול וכחמור למשא* ללמוד התורה מבלי הבט על הזמנים שלו ועל טרדותיו, וקובע עתים לתורה (וכמאמר רבינו הזקן זצוקללה״ה דהקביעות הוא בנפש* ולא בזמן דוקא, דהזמן אפשר שיתבטל בזמן מן הזמנים, אבל כשהוא בקביעות בנפשו הנה אם גם בעת מן הזמנים התבטל ואינו יכול ללמוד מ״מ ימלא תפקידו כו׳) ובלמדו יודע שהוא תורת ה׳ כו׳. ושור הוא הנגיחו׳ היינו* הקושיות והתירוצים בפלפולא דאורייתא כת״ח המנגחים בהלכה* (וי״ל דשור הו״ע התפלה שנוגח ובועט בהרע הנמצא בו, וכמו בפסוד״ז לזמר עריצים כו׳ ולעקור המד״ר כפי שכל אחד יודע בעצמו כו׳). וכלב הוא מה שישראל נקראים עמא פזיזא* שממהרים לכל דבר טוב, ומתעוררים ביותר לכל ענין פנימי שהקדימו נעשה לנשמע כו׳. והוא מצד הביטול לבעל הרצון בהנחה לגמרי מיט אַ אַוועקלייג לגמרי. שע״י חשך זה מבררים החשך דקליפה כו׳. וזהו ראשית גוים עמלק, דעמלק הוא ראשית ושרש לכל הגוים, דכל הגוים שהם סט״א הרי עצם מהות אין להם ממשות והעדר מפני שהן מהעדר הרצון, ועמלק הוא הראשית שלהם, דקלי׳ עמלק הוא העזות והחוצפא המדרי׳ היותר גבוה בהעדר המציאות כנ״ל. ולזאת אחריתו עדי אבד, שבהקץ שניתן לקלי׳ הנה אחריתו עדי אבד שיהי׳ בבחי׳ כליון ואבדון לגמרי אם בעתה, אבל כשהוא אחישנה ע״י הבירורים אז הנה אפשר שיהי׳ איזה בירור, ולכן מבני בניו של המן למדו תורה ברבים שהוא מה שהתברר ובא יתרון אור בהקדושה כו׳.

והכלבים . . נפש: ישעי׳ נו, יד.
ויט . . לסבול: ויחי מט, טו.
כשור . . למשא: ע״ז ה, ב.
וכמאמר . . בנפש: ראה גם לקו״ד כרך א׳ ז, א.
הנגיחות היינו: ראה ספרי חוקת (יט, ט). סנה׳ כד, א.
בת״ח . . בהלכה: ראה ב״מ נט, ב.
ישראל . . עמא פזיזא: ראה שבת פח, סע״א.